

Penodiadau cyhoeddus yng Nghymru:

Adroddiad ar ganfyddiadau'r
gwaith ymgysylltu

Mawrth 2023

Cynnwys

Cefndir.....	4
Gwaith ymgysylltu	4
Cyfranogwyr	4
Argymhellion.....	6
1. Y llwybr ar gyfer ymgeiswyr y dyfodol	8
Diffyg ymwybyddiaeth a gwybodaeth.....	8
Ymgysylltu â grwpiau sydd heb gynrychiolaeth ddigonol.....	9
Hyfforddiant a datblygiad	10
Mentora.....	11
2. Recriwtio	13
Hysbysebu.....	13
Y cais	14
Y feddalwedd ar gyfer gwneud cais	14
Adborth adeiladol	15
Cyfweliad.....	16
Tryloywder: Cyfweliad a phenodiad.....	17
3. Cael Byrddau i ymuno	19
Croesawu amrywiaeth.....	19
Hygyrchedd	21
Cefnogi aelodau newydd o Fwrdd	22
Eiriolaeth ragweithiol.....	22
4. Tâl	23
Rhwystrau o ran tâl ar gyfer grwpiau sydd heb gynrychiolaeth ddigonol.....	23
Amseroldeb.....	24

Tâl cystadleuol	24
5. Strategaeth a chefnogaeth Llywodraeth Cymru	25
Strategaeth Amrywiaeth a Chynhwysiant Llywodraeth Cymru ar gyfer Penodiadau Cyhoeddus.....	25
Y Tîm Penodiadau Cyhoeddus ac Anrhydeddau.....	26
Amlygrwydd a mynediad at aelodau presennol Bwrdd	27
Data ar aelodau presennol, posibl ac aflwyddiannus Bwrdd	28
Atodiad 1: Cwestiynau i'w gofyn yn y cyfweiliad	29
Atodiad 2: Demograffeg y cyfranogwyr.....	30

Cefndir

Fel rhan o ymchwiliad y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus a Gweinyddiaeth Gyhoeddus i Benodiadau Cyhoeddus yng Nghymru, cynigiodd y tîm Ymgysylltu â Dinasyddion ddull ansoddol o ymgysylltu, yn cynnwys cyfres o gyfweiliadau â phobl sydd wedi bod mewn swydd a oedd yn benodiad cyhoeddus, sydd mewn swydd sy'n benodiad cyhoeddus ar hyn o bryd, neu sydd wedi gwneud cais am swydd sy'n benodiad cyhoeddus. Mae'r papur hwn yn nodi canfyddiadau'r cyfweiliadau hynny.

Gwaith ymgysylltu

Cynhaliodd y Tîm Ymgysylltu â Dinasyddion gyfres o **dddeg cyfweiliad** rhwng 6 a 17 Chwefror 2023. Nod y cyfweiliadau oedd deall yn well y rhwystrau real a chanfyddedig sy'n ei gwneud yn anodd cynyddu amrywiaeth yr ymgeiswyr am benodiadau cyhoeddus. Roedd y Pwyllgor hefyd yn awyddus i glywed sut y gellid gwella'r sefyllfa.

Comisiynodd y Pwyllgor Dîm Ymgysylltu â Dinasyddion y Senedd i gasglu safbwyntiau a phrofiadau bywyd gan bobl o gefndiroedd gwahanol, gan gynnwys oedran, rhywedd, ethnigrwydd ac anabledd, sydd, yng nghyd-destun Cymru, wedi bod mewn swydd a oedd yn benodiad cyhoeddus, sydd mewn swydd sy'n benodiad cyhoeddus ar hyn o bryd, neu sydd wedi gwneud cais am swydd sy'n benodiad cyhoeddus.

Mae rhestr o'r cwestiynau a ofynnwyd i'r cyfranogwyr ar gael yn **Atodiad 1**.

Cyfranogwyr

Recriwtiodd y Tîm Ymgysylltu â Dinasyddion gyfranogwyr drwy arolwg sgrinio a rannwyd gyda dros 60 o gyrff a sefydliadau cyhoeddus.

Dewiswyd deg cyfranogwr ar gyfer cyfweiliad. O'r deg cyfranogwr, nododd chwech eu bod yn perthyn i grŵp ethnig heb gynrychiolaeth ddigonol,

mynychodd wyth ysgol wladol, gyda chwech wedi cael prydau ysgol am ddim, a dau wedi nodi eu bod yn anabl.

Mae dadansoddiad demograffig llawn o'r cyfranogwyr ar gael yn **Atodiad 2**.

Diolch i bawb a gyfrannodd at y rhaglen ymgysylltu.

Argymhellion

Mynegodd y cyfranogwyr eu safbwyntiau ar ba gamau y gallai Llywodraeth Cymru a byrddau cyhoeddus eu cymryd i ddileu rhwystrau a wynebir gan grwpiau heb gynrychiolaeth ddigonol a gwella amrywiaeth yr ymgeiswyr ar gyfer penodiadau cyhoeddus.

Argymhelliad 1. Datblygu rhaglen fentora Cymru gyfan a gydgysylltir yn ganolog i ddarparu hyfforddiant ar ddod yn fentor effeithiol i aelodau presennol Bwrdd a chysylltu darpar fentoreion â mentoriaid. Dylai mentoriaid o grwpiau heb gynrychiolaeth ddigonol fod yn gysylltiedig â mentoreion o grwpiau tebyg sydd heb gynrychiolaeth ddigonol.

Argymhelliad 2. Dylid hysbysebu penodiadau cyhoeddus yn ehangach ac ystyried hysbysebu i grwpiau penodol.

Argymhelliad 3. Dylai ffurflenni cais penodiadau cyhoeddus ddefnyddio iaith syml ac amlinellu'n glir yr ymrwymïadau a'r cyfrifoldebau. Dylai'r ffurflen gais fod ar gael mewn amrywiaeth o fformatau ac ieithoedd.

Argymhelliad 4. Dylai pobl sy'n gwneud cais am benodiadau cyhoeddus allu cyflwyno cais fideo.

Argymhelliad 5. Dylai'r feddalwedd a'r wefan gwneud cais am benodiadau cyhoeddus ganiatáu i ymgeiswyr lawrlwytho a lanlwytho gwybodaeth fel dogfennau Word; golygu ceisiadau am benodiadau dilynol; a mynnu bod data personol yn cael eu cyflwyno unwaith yn unig. Dylai unrhyw system newydd ar gyfer gwneud cais gael ei threialu gan grwpiau heb gynrychiolaeth ddigonol i sicrhau hygyrchedd.

Argymhelliad 6. Dylid rhoi adborth adeiladol, pwrpasol, penodol a datblygiadol i bob ymgeisydd aflwyddiannus. Dylai Byrddau ofyn am adborth gan yr ymgeiswyr i wella'r broses a'r profiad o ran penodi.

Argymhelliad 7. Er mwyn gwella tryloywder, dylid datblygu canllawiau gweinidogol penodol i amlinellu amseroldeb penodi, ymddygiad Gweinidogion, a chyfathrebu â phanelwyr recriwtio.

Argymhelliad 8. Dylai Llywodraeth Cymru ystyried modelau amgen i ddatblygu cynrychiolaeth amrywiol ar Fyrddau, fel yr un a ddefnyddir gan Senedd Ieuencid Cymru.

Argymhelliad 9. Dylai Byrddau ddarparu'r dechnoleg angenrheidiol i aelodau gymryd rhan yn effeithiol mewn cyfarfodydd hybrid.

Argymhelliad 10. Dylai byrddau cyhoeddus ystyried datblygu system gyfeillio lle mae aelodau profiadol o'r Bwrdd yn paru ag aelodau Bwrdd mwy newydd, i'w helpu i uwchsgilio ar faterion Bwrdd a materion strategol.

Argymhelliad 11. Dylai Llywodraeth Cymru sicrhau bod arian ar gael ar unwaith i aelodau'r Bwrdd dalu am wasanaethau neu brynu nwyddau sy'n angenrheidiol er mwyn iddynt allu cyflawni eu rôl yn effeithiol.

Argymhelliad 12. Dylai Llywodraeth Cymru greu a chynnal gwefan sydd ar gael i'r cyhoedd ac sy'n hawdd ei chyrru, sy'n cynnwys aelodaeth a manylion cyswllt holl aelodau'r bwrdd.

Argymhelliad 13. Dylai Llywodraeth Cymru gasglu a chynnal data cynhwysfawr ar ymgeiswyr posibl ac aflwyddiannus i ddatblygu dulliau cyfathrebu a hyfforddiant parhaus gyda 'sêr y dyfodol' posibl.

Argymhelliad 14. Dylai Llywodraeth Cymru gasglu a chynnal data cynhwysfawr ar aelodau presennol Bwrdd i ddatblygu ac adolygu targedau ystyrlon i Gymru er mwyn gwella aelodaeth Bwrdd.

Canfyddiadau'r gwaith ymgysylltu

1. Y llwybr ar gyfer ymgeiswyr y dyfodol

Cytunodd y cyfranogwyr fod angen gwneud mwy i wella'r llwybr ar gyfer ymgeiswyr ar gyfer penodiadau cyhoeddus yn y dyfodol. Teimlai cyfranogwyr y gellid gwneud mwy i ddileu rhwystrau i wybodaeth ac ymwybyddiaeth; ymgysylltu â grwpiau heb gynrychiolaeth ddigonol; hyfforddiant; a mentora i ddatblygu ymgeiswyr o grwpiau heb gynrychiolaeth ddigonol.

Diffyg ymwybyddiaeth a gwybodaeth

1. Cytunodd y cyfranogwyr fod diffyg ymwybyddiaeth gyffredinol o ba gyrff cyhoeddus sy'n bodoli a'r hyn y maent yn ei wneud:

Tydy pobl ddim yn gwybod am benodiadau cyhoeddus na beth yw penodiad cyhoeddus. Mae rhagdybiaeth mai swydd arall ydyw.

Dim ond ar ôl fy nghais cyntaf y gwelais yr holl wahanol benodiadau, doeddwn i ddim yn sylweddoli bod cymaint o gyfleoedd. Pan agorodd y drws sylweddolais fod yna fyd arall ar gael, ac yna rydych chi'n meddwl, sut mae pobl yn mynd i'r rolau hyn os nad ydyn nhw hyd yn oed yn gwybod amdany'n nhw?

2. Cytunwyd bod y diffyg dealltwriaeth hwn o beth yw penodiad cyhoeddus a'r hyn y mae'n ei olygu yn rhwystr i lawer o grwpiau sydd heb gynrychiolaeth ddigonol:

Y rhan hanfodol imi yw'r rhwystr i bobl ddeall beth yw penodiad cyhoeddus. Os ydych chi'n ofalwr neu os oes gennych chi ofynion gofalu am blant, gall hyn ffitio i mewn i'ch bywyd o hyd a gallwch chi ddod o hyd i benodiad cyhoeddus a all ffitio o

amgylch eich bywyd. Felly, mae'n ymwneud â chael mynediad at y wybodaeth honno.

Ymgysylltu â grwpiau sydd heb gynrychiolaeth ddigonol

3. Teimlai'r cyfranogwyr fod angen gwneud mwy i ddarbwyllio pobl o grwpiau heb gynrychiolaeth ddigonol bod penodiadau cyhoeddus ar eu cyfer hwy. Rhwystr i hyn yw gweld byrddau cyrff cyhoeddus nad ydynt yn amrywiol ('Byrddau' o hyn ymlaen):

Mae aelodau bwrdd yn dueddol o fod o ddemograffig a chefnidir penodol. Mae hyn yn dueddol o fod yn bobl wyn, hŷn sydd wedi ymddeol, neu sydd eisoes mewn swyddi arwain uwch. Felly, os ydych chi'n berson ifanc efallai na fyddwch chi'n ystyried penodiad cyhoeddus fel rhywbeth y gallech chi fynd iddo.

4. Cytunodd sawl cyfranogwr y gellid gwneud mwy i ymgysylltu â darpar ymgeiswyr ac annog pobl o grwpiau heb gynrychiolaeth ddigonol i wneud cais am swyddi Bwrdd:

Mae angen inni gysylltu pryderon neu angerdd pobl â dyletswydd gyhoeddus. Er enghraifft, mae trosedd a'r ffordd y mae'r heddlu yn ymddwyn yn broblem fawr i gymunedau ethnig. Mae hynny wedi gwthio pobl i wneud cais i fyrddau penodol gan eu bod nhw am wneud gwahaniaeth. Rwy'n clywed bod y mathau hyn o faterion yn cymell pobl iau i ystyried penodiadau cyhoeddus.

Gellid gwneud rhaglen ddogfen fechan. Gallai ddilyn rhywun sydd â swydd sy'n benodiad cyhoeddus. Defnyddio ymgyrch hysbysebu fideo lle gallai pobl anabl fel fi gael eu dilyn ar WhatsApp neu Snapchat am ddiwrnod. Defnyddio'r math hwnnw o gyfryngau modern. Mae pobl yn cael cipolwg ar y tŵr ifori hwn o fywyd cyhoeddus fel y caiff ei alw.

5. Fodd bynnag, roedd cyfranogwyr yn glir na ddylai ymgysylltu â chymunedau heb gynrychiolaeth ddigonol fod yn symbolaidd ac y dylai ddigwydd yn rheolaidd:

Mae pobl yn dal i siarad am gymunedau y mae'n anodd ymgysylltu â nhw, oherwydd dyma'r naratif sydd wedi'i roi ond 'does neb byth yn trafod pam mae cymunedau fel fy un i wedi cau i lawr ac nad ydyn nhw eisiau ymgysylltu. Mae hyn

oherwydd ei fod yn symbolaidd. Mae pobl yn dod atom ni ar y funud olaf oherwydd bod ganddyn nhw flwch ticio, ac yna tydyn ni fyth yn clywed ganddyn nhw, nes bod angen iddyn nhw dicio blwch arall.

Ddylen ni ddim aros am Ramadan cyn mynd i mewn i gymuned Fwslimaidd, ond ymgysylltu â'r gymuned honno drwy'r flwyddyn. Yn yr un modd, gyda chymunedau Du, Affricanaidd a Charibiaidd.

- 6.** Rhoddodd rhai cyfranogwyr enghreifftiau o arfer da, lle mae Byrddau wedi ymgysylltu'n llwyddiannus ag ymgeiswyr posib:

Ar ein gwefan, roedd gennym ni fodelau rôl y gallai pobl gysylltu â nhw am gyngor. Roedd gennym ni hefyd fenywod proffil uchel yn siaradwyr mewn digwyddiadau, ac roedd yn ffordd o ddweud wrth fenywod "iawn, felly rydych chi eisiau datblygu...dyma'r bobl sydd wedi llwyddo, ac maen nhw'n fodlon i chi gysylltu â nhw". Roedd hynny'n hynod llwyddiannus.

Fe wnaethon ni ddiwrnod galw heibio. Hysbysebodd Llywodraeth Cymru y swyddi, ac yna roedd diwrnod i'r ymgeiswyr ymweld a chwrdd â'r prif weithredwr a rhai pobl allweddol. Roedd amryw o aelodau Llywodraeth Cymru hefyd yn bresennol ac yn siarad yn y digwyddiad ac yn ymateb i gwestiynau.

Hyfforddiant a datblygiad

- 7.** Disgrifiodd y cyfranogwyr yr angen i ddatblygu pobl sydd â diddordeb ac sydd â photensial ond nad ydynt yn barod i wneud cais am swydd sy'n benodiad cyhoeddus eto:

Mewn ymarfer recriwtio diweddar roedd yn ymddangos ei bod yn bosibl nad oedd gan rai o'r ymgeiswyr o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig yr arbenigedd na'r set sgiliau yr oedd ei hangen arnom ni ar gyfer y rôl. Tybed a ydyn nhw'n mynd o flaen eu tro?

Er mwyn cynyddu amrywiaeth yr ymgeiswyr mae angen inni ystyried mynd â rhywun o ddiddordeb sylfaenol i feddu ar y sgiliau.

8. Roedd cyfranogwyr yn cydnabod y dylai hyfforddiant effeithiol gefnogi pobl o grwpiau heb gynrychiolaeth ddigonol i ddatblygu eu potensial a dylent ddarparu canllawiau ar sut i lywio'r system recriwtio penodiadau cyhoeddus. Ond mynegwyd pryderon ynghylch yr angen i groesawu amrywiaeth yn hytrach na chymathu ymgeiswyr yn negyddol:

Rwy'n gweld rôl gweithdai fel ein cymathu ni i batrwm. Maen nhw'n cael eu gwneud yn wael iawn. Maen nhw'n cael eu gwneud yn aml gan bobl wyn a'r neges yw "rydyn ni'n gorfod eich dysgu chi". Rwy'n meddwl bod y gweithdai presennol yn wastraff arian ac amser. Rydyn ni angen gweithdai lle rydyn ni'n amlwg yn edrych ar ddatblygu meddwl strategol pobl a beth y gallan nhw gyfrannu at fwrdd. Mae'n dda iawn gweithio ar fwrdd a chael papurau bwrdd neu gynllun blynyddol yn cael eu cyflwyno, ond beth yw eich cyfraniad at y daith honno?

Mentora

9. Soniodd y cyfranogwyr am yr effaith gadarnhaol y gellid ei chael o fentora, nid yn unig i alluogi pobl i deimlo'n gredadwy fel aelodau Bwrdd ond i ddatblygu 'sêr posibl'. Awgrymwyd y gellid gwneud mwy i hyfforddi aelodau presennol Bwrdd i ddod yn fentoriaid effeithiol a'u cysylltu â mentoreion:

Tydy pawb ddim yn briodol i fod yn fentor ond yn sicr, dylai fod disgwyliad a rhwymedigaeth ar bob un a gaiff ei benodi ar fwrdd y gellir galw arny'n nhw, eu cefnogi a'u hyfforddi i gynnig mentora.

Os yw rhywun yn meddwl am benodiadau cyhoeddus byddai'n dda cynnig enwau a manylion cyswllt pobl sy'n hapus inni gysylltu â nhw i siarad am y broses. Efallai na fydd pobl sydd wedi mynd drwy'r broses yn gysylltiedig â Llywodraeth Cymru.

10. Roedd y cyfranogwyr yn cydnabod yr angen am raglen fentora Cymru gyfan sy'n fwy effeithlon a chydgyssylltiedig i gefnogi pobl o grwpiau heb gynrychiolaeth ddigonol i ddatblygu eu potensial i sicrhau swydd ar Fwrdd yn y pen draw:

Dwi ddim yn teimlo bod cynlluniau mentora yn ddigon cysylltiedig. Mae angen i gyrff cyhoeddus redeg eu cynlluniau mentora eu hunain, a ddylai ymuno â'r holl gynlluniau mentora eraill fel eu bod nhw i gyd yn dweud yr un peth.

11. Awgrymodd cyfranogwyr hefyd y dylai fod gan fentoriaid ddealltwriaeth gyffredinol o'r anghydraddoldebau a brofir gan grwpiau heb gynrychiolaeth ddigonol, boed hynny oherwydd eu bod yn agos at y grŵp hwnnw neu eu profiad personol eu hunain.

2. Recriwtio

Cytunodd y cyfranogwyr nad yw'r broses recriwtio bresennol yn hysbysebu'n effeithiol a gall cyflwyno ceisiadau fod yn drafferthus. Teimlai'r cyfranogwyr fod angen gwneud mwy i wella'r system o wneud cais, y broses adborth, a thryloywder penodiadau i gynyddu ceisiadau Bwrdd gan grwpiau sydd heb gynrychiolaeth ddigonol.

Hysbysebu

12. Cytunodd y cyfranogwyr fod angen gwneud mwy i hysbysebu penodiadau Bwrdd yn ehangach er mwyn ehangu'r gronfa o ymgeiswyr a denu pobl o grwpiau sydd heb gynrychiolaeth ddigonol:

Yn bendant dydyn ni ddim yn gwneud digon i gysylltu â grwpiau ffydd, pobl o gefndiroedd difreintiedig yn gymdeithasol, nac yn cael cyrhaeddiad ehangach drwy gyfryngau cymdeithasol i ddenu pobl iau. Mae unrhyw gystadleuaeth ond cystal â'r cystadleuwyr sy'n cymryd rhan.

Os nad ydych chi'n fodlon gwario'r arian i hysbysebu yna rydych chi'n mynd i gael yr un grŵp o bobl yn gwneud cais dro ar ôl tro.

13. Awgrymodd sawl cyfranogwr nad yw'r arddull a'r iaith a ddefnyddir wrth hysbysebu swyddi gwag ar Fwrdd yn estyn allan i grwpiau sydd heb gynrychiolaeth ddigonol nac yn dangos cynhwysiant:

Arddull yr iaith a gaiff ei defnyddio mewn hysbysebion, a yw'n cynnwys testun gwasanaeth sifil diflas neu'n cynnwys ychydig o luniau o'r hyn y gallai'r rôl honno ei gynnwys, y bobl ar y Bwrdd, neu'r bobl y gallai darpar aelod Bwrdd ddod i gysylltiad â nhw? Gallai hyn geisio cyfleu'r dimensiwn gweledol hwnnw i ddangos amrywiaeth a chynhwysiant - sut y gallech chi 'berthyn'.

Y cais

14. Disgrifiodd sawl cyfranogwr y broses ymgeisio fel 'gêm', lle mae'n hanfodol deall a defnyddio'r iaith ofynnol i fod yn llwyddiannus:

Rwy bob amser yn dweud wrth bobl bod gwneud cais yn sgil. Mae yna ffordd o ysgrifennu ceisiadau i fynd drwy'r cam sifftio. Mae eich dosbarth a'ch cefndir economaidd-gymdeithasol hefyd yn cael effaith; mae rhai pobl yn ysgrifennu cais ond ddim yn dweud y pethau iawn fel na all y rhai sy'n sifftio dicio eu blwch a'ch rhoi ar y rhestr fer.

15. Teimlai'r cyfranogwyr fod ffurflenni cais yn hirwyntog ac yn aneglur. Dylai darpar ymgeiswyr allu deall yr hyn a ddisgwylir ganddynt mewn iaith glir a syml a dylai ffurflenni cais fod ar gael mewn amrywiaeth o fformatau ac ieithoedd i annog pobl o grwpiau heb gynrychiolaeth ddigonol i wneud cais:

Os ydych chi wir eisiau ymgysylltu â chynulleidfa sy'n cael ei thangynrychioli, hyd yn oed o safbwynt economaidd-gymdeithasol, mae'n bwysig eich bod chi'n siarad eu hieithoedd. Nid oes angen i'r cais fod yn fwy nag un dudalen a dylai fod ag iaith safonol syml iawn. Dylai fod ar gael mewn ieithoedd gwahanol, ar gael mewn braille, ac yn hygyrch i bobl sydd â nam ar eu golwg.

16. Teimlai llawer o'r cyfranogwyr y byddai ceisiadau fideo yn adnodd effeithiol i alluogi pobl o grwpiau heb gynrychiolaeth ddigonol i gyflwyno ffurflenni cais:

Yn ddiweddar roedd y Comisiynydd Plant yn hysbysebu am grŵp cynghori, a gallech chi gyflwyno eich cais ar ffurf fideo. Tydy rhai pobl ddim yn dda am ysgrifennu pethau ond maen nhw'n gallu prosesu a chyflwyno gwybodaeth yn dda.

Pe baech chi'n defnyddio cais ar ffurf fideo, gallai'r panel dethol weld sut fath o berson sy'n gwneud cais, nid dim ond darllen darn o bapur amdany'n nhw.

Y feddalwedd ar gyfer gwneud cais

17. Teimlai llawer o'r cyfranogwyr fod hygyrchedd a pha mor hawdd yw'r feddalwedd gyfredol ar gyfer gwneud cais yn rhwystr:

Tydy'r wefan ddim yn hygyrch. Mae popeth mewn dogfennau PDF, sy'n anodd os oes rhaid ichi ddefnyddio technoleg â

chymorth a gofyn i rywun helpu i deipio wrth wneud cais am benodiadau cyhoeddus. Rhaid ichi allu defnyddio'r feddalwedd. Mae'r feddalwedd yn drwsogl iawn.

- 18.** Roedd y cyfranogwyr yn cytuno ei bod yn hanfodol bod pobl yn gallu lawrlwytho a lanlwytho dogfennau Word; yn gallu golygu ceisiadau am benodiadau dilynol; a dim ond unwaith y dylai orfod cyflwyno data personol:

Tydy system Llywodraeth Cymru ddim yn erchyll ond yn wir, mi allan nhw wneud yn well o ran y gallu i addasu. Fel ymgeisydd, rydych chi wir eisiau gallu aildefnyddio eich cais aflwyddiannus mewn ceisiadau eraill, nid gorfod nodi'r cyfan eto! Rydych chi eisiau gallu lawrlwytho fersiwn Word o'r hyn rydych chi wedi'i gyflwyno yn eich cais. Pethau syml iawn nad yw'r system bresennol yn eu caniatáu.

Rydych chi'n cael yr un cwestiynau, efallai deirgwaith drwy broses recriwtio, gan wahanol gyrff. Dewch 'mlaen, ceisiwch wneud y broses yn well!

- 19.** Roedd rhai o'r cyfranogwyr yn deall y byddai unrhyw system newydd ar gyfer gwneud cais yn elwa o gael ei threialu gan grwpiau heb gynrychiolaeth ddigonol i sicrhau hygrychedd:

Mae sôn am system newydd, beth am inni beidio â gadael i'r gîcs ddyfeisio'r system ond yn hytrach i'r ymgeiswyr go iawn ei threialu'n drwyadl.

Adborth adeiladol

- 20.** Cytunodd yr holl gyfranogwyr fod adborth ar gyfer ymgeiswyr aflwyddiannus yn wael. Eglurodd y cyfranogwyr mai anaml y rhoddir adborth, a phan ofynnwyd amdano, roedd yn cynnwys ychydig o frawddegau:

Rwy wedi gwneud cais am bron i 30 o rolau a dim ond unwaith rwy wedi derbyn adborth, sef un frawddeg yn dweud nad oeddwn i'n bodloni'r meini prawf. Sut mae hynny'n fy helpu i wella? Ysgrifennais at aelod o Fwrdd Llywodraeth Cymru, yr oeddwn i wedi meithrin perthynas waith ag ef. Gofynnais i'r person ofyn i'r uned penodiadau cyhoeddus pam nad ydw i erioed wedi cael adborth, a'r ateb oedd "'does neb yn gallu dweud wrtha i pam nad wyt ti erioed wedi cael adborth!'. Mae hynny'n eithaf brawychus, yndywe?

21. Ystyriwyd naws yr adborth hefyd yn rhwystr a byddai iaith fwy calonogol gyda'i gilydd yn sicrhau bod ymgeiswyr yn parhau i wneud cais:

Rhaid inni geisio bod yn fwy croesawgar yn benodol i annog grwpiau heb gynrychiolaeth ddigonol i barhau i wneud cais. Oherwydd bydd llawer o achosion o wrthod ynghyd â llwyddiannau.

22. Disgrifiodd y cyfranogwyr effeithiolrwydd adborth pwrpasol, penodol y gellir ei weithredu, gan egluro ei fod yn adnodd hanfodol i wella a datblygu ymgeiswyr:

Os na allwch chi gael adborth sut ydych chi i fod i wella ar eich cyfweliad a'ch cais, neu roi cynllun hyfforddi ar waith ar gyfer eich penodiad nesaf. Os nad oes gennych chi y profiad hwnnw sut ydych chi i fod i ddysgu?

Mae angen newid sut y caiff ymgeiswyr aflwyddiannus ond y gellir eu penodi eu trin. Mae angen inni wneud yn siŵr bod y bobl hynny sydd wedi gwneud cais yn cael adborth. Mae angen i'r llythyrau atyn nhw fod yn fwy eglur i'w cefnogi, eu meithrin a'u hannog.

23. Cytunodd y cyfranogwyr fod adborth yn ddull dwy ffordd ac y dylai byrddau ystyried gofyn am adborth gan ymgeiswyr i wella'r profiad a'r broses benodi:

Dylen ni fod yn gofyn am adborth gan ymgeiswyr, gan ofyn dau beth iddyn nhw bob tro maen nhw wedi gwneud cais: Beth yw un peth y gallen ni fod wedi'i wneud yn well? Beth yw un peth a wnaethom yn dda? Gallai fod yn gyfle i gasglu rhywfaint o ddata defnyddiol?

Cyfweliad

24. Teimlai rhai cyfranogwyr ei bod yn bwysig cael grwpiau heb gynrychiolaeth ddigonol ar y panel cyfweld:

Rwy'n cofio gwneud cais am un bwrdd penodol. Roedd y bwrdd yn llawn dynion, yn siofinaidd, ac yn wyn. Dyna'r profiad gwaethaf imi ei gael. Byddai'n dda gen i pe na bawn i wedi gwneud cais, yn bennaf oherwydd bod y profiad mor ofnadwy fel ei fod wedi fy atal i rhag gwneud cais am unrhyw beth o gwbl oherwydd ces i brofiad mor wael.

25. Roedd gan y cyfranogwyr amrywiaeth o safbwyntiau ynghylch gwarantu cyfweliadau i bobl o grwpiau heb gynrychiolaeth ddigonol. Teimlai rhai cyfranogwyr fod angen gwneud mwy i ddatblygu ymgeiswyr yn y dyfodol, ac awgrymodd eraill y dylid gwarantu cyfweliad i ymgeiswyr o grwpiau heb gynrychiolaeth ddigonol sy'n bodloni'r meini prawf sylfaenol:

Gwnaethom helpu un grŵp o fenywod Asiaidd gyda'r ffurflen gais ac awgrymiadau cyfweliad. Roedden ni'n gwybod nad oedd ganddyn nhw y gofynion angenrheidiol ond serch hynny, roedden ni'n meddwl ein bod ni'n rhan o arbrawf i annog pobl o leiafrifoedd ethnig yn gadarnhaol i wneud cais am benodiadau cyhoeddus a chael eu cyfweld. Ond ni chawsant gyfweliad hyd yn oed. Cododd Llywodraeth Cymru ddisgwyliadau'r bobl ac maen nhw wedi'u chwalu. Tydy hynny ddim yn anfon y signal cywir i'w cymuned. Roedd hynny'n drueni.

Tryloywder: Cyfweliad a phenodiad

26. Roedd rhai cyfranogwyr yn cwestiynu tryloywder a thegwch dewis ymgeiswyr ar gyfer cyfweliad:

Rwy wedi gwneud cais am lawer o benodiadau cyhoeddus. Pan fydda i'n dweud bod gen i anabledd dydw i ddim yn cael fy ngwahodd i gyfweliad. Gwn am ddwy swydd sy'n benodiad cyhoeddus yr es i amdany'n nhw lle dangosais dystiolaeth ar gyfer yr holl feini prawf ac y dylwn i fod wedi cael cyfweliad o dan y cynllun gwarantu cyfweliad, ond ches i ddim cyfweliad.

I mi ystyried gwneud cais am swydd sy'n benodiad cyhoeddus eto, ar ôl fy mhrofiad i, rwy'n meddwl y byddai angen i'r system fod yn deg. Mae wedi'i anelu at fath arbennig o berson. Os ydych chi'n berson o liw tydy'r system ddim wir eich eisiau chi.

27. Nodwyd oedi hir, heb eglurhad, rhwng cyfweliad a phenderfyniad fel rhwystr ynghyd â dewis gweinidogol o ymgeiswyr llwyddiannus:

Roedd fy mhrofiad cyntaf i o benodiad cyhoeddus yn dipyn o sioc. Roedd yn symud yn araf iawn o'i gymharu â'r diwydiant yr oeddwn i wedi gweithio ynddo, ac roedd yn fiwrocraataidd iawn.

28. Y Gweinidogion sy'n bennaf gyfrifol am rhaibenodiadau. Gall Gweinidogion ofyn i baneli am flaenoriaethu. Teimlai rhai cyfranogwyr fod diffyg tryloywder yn y broses benodi a disgrifiwyd sut y gellir amau hygredded y system benodi:

Roeddwn i'n eithaf hyderus yn y broses hyd nes i un o'r gweinidogion benderfynu'n ddiweddar fod problem gyda llywodraethu gan osgoi'r broses yn llwyr a phenodi dau neu dri aelod i'r bwrdd. Beth am yr holl bobl oedd wedi gwneud cais? Yn sicr, y peth gorau fyddai tynnu sylw'r dynion a oedd yn cael eu penodi i'r hysbyseb am y swydd wag a'u hannog i wneud cais. Er ei fod o fewn gallu'r gweinidog i benodi, fe wnaeth hynny effeithio ar fy hyder i yn y broses.

Penderfynodd y gweinidog hwnnw benodi tri gŵr gwyn di-Cymraeg i gyd o dde Cymru. Roedd un ohonyn nhw'n arfer bod yn gynghorydd arbennig i'r gweinidog. Rwy'n gwerthfawrogi y gellir gwneud hyn am flwyddyn drwy ganiatâd arbennig gan y comisiynydd, ond gwnaed hyn yn wael, yn wael yn wir.

Rwy'n ei chael hi'n anhygoel bod rhai pobl yn cael eu penodi gan wybod eu cyfranogiad a'u cysylltiadau gwleidyddol. Rwy'n meddwl, sut wnaethoch chi ddod drwy'r cam sifftio? Rydych chi'n meddwl tybed sut y digwyddodd hynny ac a yw hwn yn benodiad gwleidyddol cudd? Mae hyn yn digwydd ond ydy hyn yn iawn ar gyfer penodiadau cyhoeddus?

29. Awgrymwyd bod angen canllawiau gweinidogol mwy penodol i amlinellu prydlondeb, ymddygiad, a chyfathrebu â phanelwyr recriwtio:

Os yw cyrff cyhoeddus yn mynd i ennyn hyder gyda system benodi gadarn, gredadwy, tryloyw a diduedd, rhaid iddi nid yn unig fod yn gadarn a thu hwnt i feirniadaeth, ond rhaid ei gweld felly.

30. Awgrymodd un cyfranogwr y dylai'r system penodiadau cyhoeddus fabwysiadu fformat tebyg i'r un a ddefnyddir gan Senedd Ieuencid Cymru. Caiff 20 o'r 60 o Aelodau Senedd Ieuencid Cymru eu hethol gan sefydliadau partner er mwyn sicrhau bod grwpiau amrywiol o bobl ifanc yn cael eu cynrychioli:

Rwy'n hoff iawn o'r trefniadau presennol sydd gan Senedd Ieuencid Cymru ar waith lle mae rhai lleoedd yn cael eu clustnodi i gyrff penodol enwebu eu hymgeisydd. Rwy'n meddwl bod hynny'n dda iawn.

3. Cael Byrddau i ymuno

Soniodd y cyfranogwyr am yr angen i Fyrddau ddatblygu mentrau i gadw pobl o grwpiau heb gynrychiolaeth ddigonol. Cytunodd y cyfranogwyr y gallai Byrddau wneud mwy i ddileu rhwystrau drwy groesawu amrywiaeth; gwella hygyrchedd; cefnogi aelodau newydd ar Fwrdd; ac eiriolaeth ragweithiol.

Croesawu amrywiaeth

31. Cytunodd y cyfranogwyr fod croesawu amrywiaeth yn hanfodol er mwyn dileu rhwystrau i grwpiau heb gynrychiolaeth ddigonol. Fodd bynnag, roedd y cyfranogwyr yn cydnabod nad yw hon yn dasg hawdd:

Mae amrywiaeth yn gwneud pobl yn anghyfforddus. Os oes gennych chi ddiwylliant o bobl yn gweithredu o fewn eu math eu hunain, yna mae amrywiaeth yn golygu bod yn rhaid herio eu naratif.

32. Roedd rhai cyfranogwyr yn pryderu ynghylch terminoleg, deall gwahaniaethau diwylliannol, a thramgwyddo rhywun yn anfwriadol:

Mewn cyfarfod a fynychais yn ddiweddar, soniodd rhywun y gwnaeth rhywun ofyn iddo o ble'r oedd yn dod. Pe bai rhywun yn gofyn y cwestiwn hwnnw imi fyddwn i ddim yn teimlo wedi fy nhramgwyddo am na chefais fy ngeni yma, byddwn i'n syml yn ateb y cwestiwn. Fyddwn i ddim yn gweld unrhyw broblem o gwbl gyda'r cwestiwn hwnnw. Ond roedd pobl yn y cyfarfod yn flin iawn bod rhywun wedi gofyn y cwestiwn penodol hwnnw. 'Doeddwn i ddim yn deall. Fyddwn i ddim yn meddwl bod rheswm arall y tu ôl i'r cwestiwn. Rhaid inni i gyd weithio gyda phobl, gan wneud i berthnasoedd gwaith weithio er lles pawb.

33. Roedd y cyfranogwyr yn glir bod yn rhaid i Fyrddau fynd i'r afael â symboleiddiaeth er mwyn croesawu amrywiaeth:

Mae'r tensiwn hwnnw rhwng sut y mae aelodau bwrdd yn meddwl y dylen ni ymddwyn a sut rydyn ni'n meddwl y dylen ni ymddwyn oherwydd bod cyfyngder diwylliannol.

Weithiau mae gennych chi grŵp o bobl sydd eisiau amrywiaeth, ond pan fydd y person amrywiol yn dod i mewn gyda'i holl syniadau mae'r grŵp yn dweud "na, nid ydym eisiau eich syniadau chi, rydyn ni eisiau edrych yn amrywiol, ond heb fod yn amrywiol mewn gwirionedd." Mae'n safbwynt symbolaidd ac mae'n anodd i leiafrifoedd ethnig pan mai nhw yw'r unig rai; pan mai nhw yw'r rhai 'arall'.

34. Disgrifiodd y cyfranogwyr sut y gall cymathu negyddol rwystro unigolion o grwpiau heb gynrychiolaeth ddigonol rhag dod â'u diwylliant a'u profiad byw i'r Bwrdd, yn aml yn gorfod mabwysiadu'r agweddau a'r ymagwedd bresennol:

Mae'n cymryd pob math o bobl ac mae'n rhaid i'r rhai sy'n gwasanaethu ar hyn o bryd fod yn agored i gyfnewid gwybodaeth o wahanol gefndiroedd a phrofiadau, os ydym am annog pobl o grwpiau heb gynrychiolaeth ddigonol i ymuno â'r math traddodiadol o fyrddau.

35. Soniodd y cyfranogwyr am yr effaith gadarnhaol y gall croesawu amrywiaeth ei chael ar effeithiolrwydd y Bwrdd:

Rwy'n meddwl bod y gymuned LHDT+ yn enghraifft o sector heb gynrychiolaeth ddigonol sydd wedi cynyddu'n sylweddol ac yn llwyddiannus yn ei chynrychiolaeth. Ac unwaith y daw pobl o unrhyw grŵp heb gynrychiolaeth ddigonol yn aelodau bwrdd, maen nhw'n dechrau mynegi eu hystod o brofiadau bywyd yn fwy rhydd.

36. Fodd bynnag, fe'i gwnaed yn glir bod angen cydbwysedd er mwyn croesawu amrywiaeth a thangynrychiolaeth:

Rhaid inni fod yn ofalus nad ydyn ni'n atal dynion a menywod gwyn, abl rhag gwneud cais am benodiadau cyhoeddus. Oherwydd os nad ydyn ni'n ofalus fe fydd yn cael ei weld bod y pendil yn siglo. Byddai'n anghywir, er enghraifft, cael bwrdd o fenywod yn unig - mae'n mynd yn rhy bell y ffordd arall. Felly mae'n ymwneud â chael cymysgedd o bobl o bob math o gefndiroedd, addysg a chymwysterau gwahanol.

Hygyrchedd

37. Teimlai'r cyfranogwyr y gallai'r newid i gyfarfodydd hybrid ddileu'r rhwystrau i bobl ag anableddau a phobl o gefndiroedd economaidd-gymdeithasol difreintiedig:

Mae cael cyfarfodydd hybrid rhithwir yn help ac yn ased gwirioneddol i ddenu pobl. Yn hytrach na gorfod neidio yn eu car, efallai na fydd gan rai pobl gar nac yn gallu fforddio'r tanwydd. Os oes gennych chi anabledd corfforol, 'does dim rhaid ichi fynd i gyfarfod a gallwch chi ei wneud o'ch cartref.

38. Awgrymwyd y dylai Byrddau ddarparu'r dechnoleg angenrheidiol i aelodau gymryd rhan yn effeithiol mewn cyfarfodydd hybrid ac na ddylid disgwyl bod gan aelodau'r modd ariannol i brynu neu ddefnyddio eu hadnoddau eu hunain:

Rydyn ni'n darparu gliniaduron a dyfeisiau atgyfnerthu cysylltedd i'n haelodau os oes angen a dylai cyrff cyhoeddus fod yn barod i gefnogi eu haelodau bwrdd yn y modd hwn.

39. Roedd y cyfranogwyr hefyd yn cydnabod yr angen i sicrhau bod addasiadau rhesymol ar waith i ddileu neu leihau anfantais sy'n gysylltiedig ag anabledd rhywun:

Cawsom ymweliadau safle i sicrhau bod gennym ni y math cywir o gludiant. Gwnaethom addasiadau i'r bwrdd cynhadledd fel eu bod yn gallu cyrchu'r bysellfyrdau ac ati. Gyda'u cymorth nhw, fe wnaethon ni sefydlu technoleg i alluogi meicroffon i weithio'n iawn. Fe wnaethon ni drefnu seibiannau rheolaidd i ystyried yr anabledd. Cafodd gofalwr ei groesawu. Roedd yr aelod bwrdd yn wych a chydag agwedd hollol wahanol tuag at bethau, gan gefnogi'n gryf y materion yn ymweud â hygyrchedd. Fe ddysgon nhw lawer iawn imi am y rhwystrau y mae pobl ag anableddau yn eu hwynebu o ddydd i ddydd - mae codi yn y bore a mynd allan yn gallu cymryd oriau. Rwy'n meddwl bod hwnnw'n brofiad diymhongar iawn.

40. Fodd bynnag, disgrifiodd y cyfranogwyr hefyd y rhwystrau a wynebier gan aelodau'r Bwrdd sydd ag anableddau wrth geisio rhoi addasiadau rhesymol ar waith:

Roedd pobl yn cwestiynu'r angen sydd arna i am dechnoleg â chymorth, fe wnaeth imi feddwl a ddylwn i barhau. O fewn blwyddyn gyntaf fy mhenodiad cyhoeddus, ysgrifennais, yn

gyfrinachol, fy llythyr ymddiswyddiad ddwywaith. Achos roeddwn i'n amau a oeddwn i'n ddigon da. Dyna sut y gwnaeth y sefydliad imi deimlo. Wnes i ddim eu rhoi i mewn oherwydd doeddwn i ddim yn mynd i gael fy nghuro gan y system. Rwy'n credu os ydych chi am newid y system rhaid ichi ei wneud o'r tu mewn. Rhaid ichi roi'r clogyn hwnnw ymlaen a newid agweddau o'r tu mewn.

Cefnogi aelodau newydd o Fwrdd

41. Roedd y cyfranogwyr yn canmol system gyfeillio lle mae aelodau profiadol o Fwrdd ynparu ag aelodau Bwrdd mwy newydd, i'w helpu i uwchsgilio ar faterion Bwrdd a materion strategol:

Mae'n ymwneud â phrofiad byw, y cyfnewid hwnnw o brofiad, a sut mae'n ymwneud â'ch bywyd gwaith. Gallai cynllun cyfeillio gynnig partneriaeth gyda rhywun sydd wedi bod ar y bwrdd ers rhai blynyddoedd gyda rhywun sydd newydd ddod i mewn. Mae creu hegemoni go iawn yn bwysig, fel creu ymdeimlad o berthyn. Bod profiad byw pobl a galluoedd proffesiynol yn cael eu clywed.

42. Mynegwyd pryderon ynghylch y gefnogaeth a roddir i aelodau newydd o Fwrdd:

Cysylltodd rhywun â mi gan ei bod wedi dod ar draws rhai mathau o ymddygiad yr oedd hi'n teimlo eu bod yn annerbyniol ac eisiau gwybod sut i ymdrin â nhw. Rhoddais fy nghyngor iddi ond chafodd hi ddim llwyddiant. Byddwn i'n dweud mai'r hyn sydd wedi dod i'r amlwg yn ddiweddar am URC yw'r union beth y daeth ar ei draws. Felly, ymddiswyddodd a dyna oedd ei chynnig olaf ar benodiadau cyhoeddus.

Eiriolaeth ragweithiol

43. Soniodd sawl cyfranogwr am bwysigrwydd eiriolaeth ragweithiol wrth feithrin cysylltiadau â grwpiau heb gynrychiolaeth ddigonol. Cytunodd y cyfranogwyr fod y ffordd y maent yn ymddwyn ar y Byrddau a'r tu allan i'r ystafell fwrdd yn bwysig:

Mae gennym ni i gyd lawer o rolau lle rydyn ni'n dod i gysylltiad â phobl nad ydyn nhw'n arferol; gallen ni – a dylen ni – fod yn fwy rhagweithiol yn ein heiriolaeth, a gallai Llywodraeth Cymru ofyn yn uniongyrchol ac yn benodol am hynny gennym ni.

4. Tâl

Trafododd y cyfranogwyr y rhwystrau a wynebir gan grwpiau sydd heb gynrychiolaeth ddigonol o ran tâl. Roedd y cyfranogwyr yn cydnabod y gellid gwneud mwy i ddeall y rhwystrau a wynebir gan grwpiau sydd heb gynrychiolaeth ddigonol; gwella amseroldeb addaliadau; a gwella cystadleurwydd tâl Llywodraeth Cymru.

Rhwystrau o ran tâl ar gyfer grwpiau sydd heb gynrychiolaeth ddigonol

44. Teimlai'r cyfranogwyr y byddai angen i bobl mewn cyflogaeth amser llawn leihau eu horiau gwaith neu gael caniatâd i fod yn absennol gan eu cyflogwr i gymryd rhan lawn ar Fwrdd:

Nid yw gwasanaeth bwrdd yn bensiynadwy ac nid oes unrhyw wyliau cysylltiedig. Mae rhai pobl yn fforffedu budd materol gwirioneddol. Os yw eich rôl bwrdd yn cymryd 40-45 diwrnod y flwyddyn, byddai eich caniatâd i fod yn absennol gan eich cyflogwr yn golygu eich bod yn colli eich buddion cyflogai. Mae hynny'n arwain at golled ddifrifol mewn gwasanaeth pensiynadwy, colli gwyliau, a buddion cyflogaeth pro-rata eraill. Os ydych chi'n rhywun ar gam cynnar yn eich gyrfa mae hynny'n arwyddocaol.

45. Nodwyd cymhlethdodau i bobl sy'n hawlio budd-daliadau ac sy'n aelod o Fwrdd fel rhwystr hefyd:

Bydd rhai pobl ar fudd-daliadau, ac os byddan nhw'n dechrau swydd sy'n benodiad cyhoeddus allan nhw ddim parhau i hawlio budd-daliadau. Felly rhaid inni ymdrin â'r ffaith na fydd neb ar fudd-daliadau yn gallu gwneud cais am swydd sy'n benodiad cyhoeddus.

Amseroldeb

46. Disgrifiodd sawl cyfranogwr yr amser a gymerwyd i ad-dalu aelodau Bwrdd fel rhwystr sylweddol:

Es ati i gael cymorth addasu rhesymol fy hun a gofynnais iddyn nhw dalu'r anfoneb. Yr ymateb cychwynnol oedd imi ei dalu a'i hawlio'n ôl. Weithiau gall hynny fod yn rhwystr, 'does gennym ni i gyd ddim yr arian yn ein banciau, yn enwedig ar hyn o bryd. Beth am gael pot o arian a all helpu ar unwaith, yn hytrach nag aros i bethau gael eu cymeradwyo ac aros i'r person dalu'r bil cychwynnol a'i hawlio'n ôl.

Tâl cystadleuol

47. Teimlai rhai cyfranogwyr y bydd yn anodd denu talent o grwpiau heb gynrychiolaeth ddigonol pan fo tâl Llywodraeth Cymru ar gyfer penodiadau cyhoeddus yn wael o gymharu â deddfwrfeydd eraill:

Gwn am enghreifftiau lle na fydd talent yn ystyried penodiadau Llywodraeth Cymru oherwydd nad yw lefelau'r tâl yn gymesur â'r hyn y mae'r llywodraeth ganolog yn ei gynnig. Mae pawb yn ysu am ymgeiswyr amrywiol ond pam y byddwn i'n cynnig fy hun i gorff Cymreig pan rwy'n cael cynnig mwy gan y llywodraeth ganolog?

5. Strategaeth a chefnogaeth Llywodraeth Cymru

Roedd gan y cyfranogwyr safbwyntiau gwahanol ar effeithiolrwydd strategaethau amrywiaeth a chynhwysiant Llywodraeth Cymru. Fodd bynnag, cytunodd y cyfranogwyr fod angen i Lywodraeth Cymru a'r Tîm Penodiadau Cyhoeddus wneud mwy i roi newid ar waith yn llwyddiannus, cefnogi Byrddau, a chasglu data.

Strategaeth Amrywiaeth a Chynhwysiant Llywodraeth Cymru ar gyfer Penodiadau Cyhoeddus

Rwy'n mynd i fod yn feiddgar a dweud bod angen diwygio gwraidd a changen, neu fel arall tydyn ni ddim yn mynd i allu cyflawni'r hyn y mae Llywodraeth Cymru am ei gyflawni, sef system penodiadau cyhoeddus sy'n adlewyrchu pobl Cymru.

48. Roedd rhai o'r cyfranogwyr yn canmol Strategaeth Amrywiaeth a Chynhwysiant Llywodraeth Cymru ar gyfer Penodiadau Cyhoeddus.¹ Ond gofynnwyd cwestiynau ynghylch effeithiolrwydd gweithredu'r polisi:

Rwy'n meddwl bod y strategaeth yn wych, ei nodau'n wych ac mae gweledigaeth 2030 yno. Beth am fod yn bositif, mae'n dda iawn. Fy nghwestiwn i fyddai sut y bydd yn cael yr adnoddau sydd eu hangen, ac o ystyried y pwysau ar adnoddau, pa mor dda y mae'n cael ei gefnogi a'i fonitro fel strategaeth.

Dydw i ddim yn clywed y gweinidog yn dweud wrth y cadeiryddion, "sut ydych chi'n cyflawni o ran amrywiaeth, neu'r strategaeth amrywiaeth a chynhwysiant?" Tydy'r gwaith craffu llym a dwys hwnnw ddim yn digwydd ar waith cadeiryddion.

¹ <https://www.llyw.cymru/strategaeth-amrywiaeth-chynhwysiant-ar-gyfer-penodiadau-cyhoeddus>

Rydyn ni'n siarad am sicrwydd, ond ddim yn ymchwilio'n ddyfnach i pam nad ydym ni'n gwneud cynnydd.

49. Credwyd hefyd fod Strategaeth Amrywiaeth a Chynhwysiant Llywodraeth Cymru ar gyfer Penodiadau Cyhoeddus yn methu â chydabod rhai grwpiau sydd heb gynrychiolaeth ddigonol, megis pobl o gefndiroedd economaidd-gymdeithasol difreintiedig a phobl niwroamrywiol.

50. Awgrymwyd nid yn unig y dylai Llywodraeth Cymru ymgysylltu ag aelodau Bwrdd o grwpiau sydd heb gynrychiolaeth ddigonol i gefnogi a gweithredu ei strategaeth, ond y dylai pobl sy'n arwain ac yn gweithredu'r strategaeth fod wedi cael profiad byw:

Byddai'n syniad da iawn i Lywodraeth Cymru gwrdd ag aelodau bwrdd o gefndiroedd amrywiol a chlywed am eu profiad bwrdd.

Mae'n anodd iawn cael strategaeth amrywiaeth a chynhwysiant nad yw'n cael ei harwain gan rywun sydd â'r profiad byw hwnnw. Gyda phob parch, pe bawn i'n sefyll i fyny a siarad am hawliau pobl anabl, dylai fod gen i anabledd, neu gysylltiad uniongyrchol neu agosrwydd at rywun ag anabledd, y byddwn i'n ei ddeall drwyddyn nhw.

Y Tîm Penodiadau Cyhoeddus ac Anrhydeddau

51. Cytunodd yr holl gyfranogwyr, a siaradodd am Dîm Penodiadau Cyhoeddus ac Anrhydeddau Llywodraeth Cymru, y gallai wneud mwy i gefnogi ymgeiswyr:

Mae'n teimlo fel bod yr uned penodiadau cyhoeddus yn islawr Llywodraeth Cymru a 'does neb am iddi gael ei chanfod. Os ydym ni am gael sefydliad mwy amrywiol ledled Cymru, sy'n gynrychioliadol, mae angen i'r uned penodiadau cyhoeddus honno fod yn fwy cyhoeddus.

52. Siaradodd cyfranogwyr a oedd â diddordeb mewn gwneud cais am swydd sy'n benodiad cyhoeddus am y tro cyntaf am y diffyg hyfforddiant a chefnogaeth a gynigir gan y Tîm Penodiadau Cyhoeddus ac Anrhydeddau:

Cysylltais â'r Tîm Penodiadau Cyhoeddus i gael gwybod mwy am eu cyrsiau hyfforddi. Maen nhw'n sôn am y cyrsiau pan fyddwch chi'n cofrestru ar gyfer eu Banc Talent. Cefais ateb un frawddeg, yn dweud wrtha i "Nid yw Penodiadau Cyhoeddus yn rhedeg unrhyw gwrs ond fe allech chi holi Academi Cymru".

53. Mae cyfranogwyr sydd mewn swydd sy'n benodiad cyhoeddus neu sydd wedi bod mewn swydd a oedd yn benodiad cyhoeddus yn teimlo nad yw'r Tîm Penodiadau Cyhoeddus ac Anrhydeddau yn cefnogi aelodau Bwrdd yn effeithiol:

Pan fyddwch chi'n ffonio'r uned penodiadau cyhoeddus, nid ydych chi'n cael eich croesawu'n arbennig pan fyddwch chi'n gofyn cwestiynau iddyn nhw neu'n gofyn am bethau mewn fformat arall. Rydw i'n fwy na pharod i ofyn i bethau gael eu gwneud mewn ffyrdd penodol, felly fe wnaif i ffonio a gofyn am bethau mewn fformat Word. Ond ni fydd y rhan fwyaf o bobl yn gwneud hynny, yn enwedig os ydyn nhw'n meddwl y bydd yn mynd yn eu herbyn wrth wneud cais am gyfweliad. Bydd pobl yn ymdopi.

Pryd bynnag y byddwch chi'n ffonio'r uned penodiadau cyhoeddus efallai y byddwch chi'n ffodus i gael galwad ffôn yn ôl. Byddai'n dda pe baech yn cael pwynt cyswllt uniongyrchol, rhywun y gallech chi fynd ato, rhywun y gallech feithrin cydberthynas ag ef dros amser.

Amlygrwydd a mynediad at aelodau presennol Bwrdd

54. Tynnwyd sylw at y ffaith nad oes gwefan hawdd ei chyrru i'r cyhoedd sy'n cynnwys aelodaeth a manylion cyswllt yr holl Fyrddau. Cytunodd y cyfranogwyr fod diffyg cronfa ddata cysylltiadau hawdd ei chyrru o aelodau'r Bwrdd yn ddiffyg mawr:

Mae mynediad at gronfa ddata o aelodau bwrdd yn faes arall y mae angen edrych arno. Rwy'n siŵr y byddai'r rhan fwyaf ohonom ni'n hapus i'n lluniau fod ar wefan, i roi golwg fwy cynrychioliadol, golwg fwy cyfeillgar i ymgeiswyr.

'Does dim un gronfa ddata hygyrch o bawb sydd mewn swydd sy'n benodiad cyhoeddus, ac mae hynny'n frawychus.

55. Ym mis Rhagfyr 2022, ysgrifennodd Mark Isherwood AS, Cadeirydd y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus a Gweinyddiaeth Gyhoeddus, at dros 60 o fyrddau a sefydliadau gwasanaethau cyhoeddus. Roedd y llythyr yn gwahodd pobl sydd wedi bod mewn swydd a oedd yn benodiad cyhoeddus, sydd mewn swydd sy'n benodiad cyhoeddus ar hyn o bryd, neu sydd wedi gwneud cais am swydd sy'n benodiad cyhoeddus ac wedi bod yn aflwyddiannus, yn ogystal â'r rhai sydd â diddordeb mewn gwneud cais, i gymryd rhan yn yr ymchwiliad. Gofynnwyd i'r

derbynwyr rannu'r gwahoddiad â phobl a fyddai â diddordeb mewn cymryd rhan:

Roedd proses y Pwyllgor ar gyfer cysylltu â mi ar gyfer y cyfweiliad hwn ond wedi fy nghyrraedd drwy ddigwyddiad drwy un o'r byrddau rwy arno. Pam na wnaeth y gwahoddiad fy nghyrraedd drwy fy holl fyrddau eraill? Diddorol! Ni chefais i hyd yn oed wybod amdano fel uwch-aelod annibynnol o'r panel.

Data ar aelodau presennol, posibl ac aflwyddiannus Bwrdd

56. Cytunodd y cyfranogwyr nad yw'n ymddangos bod data sylfaenol cynhwysfawr ar gael ar aelodau presennol, posibl ac aflwyddiannus Bwrdd:

Nid yw'n ymddangos bod rhestr o bobl sydd mewn swyddi penodiadau cyhoeddus, rhestr o ymgeiswyr posibl, na rhestr o ymgeiswyr aflwyddiannus. Nid yw'n ymddangos bod rhestr o benodiadau cyhoeddus hyd yn oed!

57. Teimlai'r cyfranogwyr ei bod yn amhosibl datblygu targedau ystyrlon ar gyfer Cymru i wella aelodaeth Bwrdd heb y data hyn:

Mae angen inni hefyd nodi'r byrddau hynny sydd leiaf amrywiol a chanolbwyntio ymdrechion ar gynllun gweithredu. Rwy'n credu bod byrddau iechyd yn fwy amrywiol yn ôl pob tebyg. Ond nid ydym yn gwybod yn sicr. A yw byrddau cyhoeddus yn cyflwyno unrhyw ddata amrywiaeth? Mae'r holl ddata a gaiff eu casglu yn eithaf gwael yn feintiol ac yn ansoddol, a dweud y gwir.

58. Roedd llawer o'r cyfranogwyr yn teimlo bod 'sêr y dyfodol' posibl yn cael eu colli oherwydd diffyg monitro a chasglu data am ddarpar ymgeiswyr:

Ydyn ni'n gwybod pwy sydd wedi gwneud cais am beth, cronfa ddata o ymgeiswyr posibl ond aflwyddiannus? Mewn byd delfrydol, byddai pawb sy'n gwneud cais yn cael eu hychwanegu at gronfa ddata a phob tro y daw penodiad newydd i fyny bydden nhw i gyd yn cael eu hysbysu.

Atodiad 1: Cwestiynau i'w gofyn yn y cyfweiliad

Yn eich barn chi, beth yw'r prif rwystrau i gynyddu amrywiaeth ymgeiswyr ar gyfer penodiadau cyhoeddus yng Nghymru?

Beth y gellir ei wneud i oresgyn y rhwystrau?

1. Pa mor effeithiol y mae Llywodraeth Cymru yn gweithredu ar hyn o bryd i annog a chynyddu amrywiaeth yr ymgeiswyr?
2. Sut y gall Llywodraeth Cymru greu proses penodiadau cyhoeddus fwy tryloyw ac agored?
- 3.
4. A oes enghreifftiau o arfer gorau mewn mannau eraill yn y DU ac yn rhyngwladol y dylai Cymru ddysgu oddi wrthynt?
5. A oes gennych unrhyw awgrymiadau eraill ar sut y gellir gwella'r broses penodiadau cyhoeddus i sicrhau amrywiaeth?
- 6.

Atodiad 2: Demograffeg y cyfranogwyr

Dewiswyd deg cyfranogwr ar gyfer cyfweliad. Isod mae dadansoddiad demograffig o'r cyfranogwyr a ddewiswyd.

Demograffig	Data
Lleoliad	<p>Cafwyd cymysgedd o ardaloedd gwledig, trefol a maestrefol. Roedd y cyfranogwyr yn byw yn yr ardaloedd awdurdod lleol a ganlyn:</p> <ul style="list-style-type: none">▪ Sir Gaerfyrddin▪ Abertawe▪ Bro Morgannwg▪ Rhondda Cynon Taf▪ Casnewydd
Oedran	<ul style="list-style-type: none">▪ Roedd pum cyfranogwr rhwng 26 a 45 oed.▪ Roedd pum cyfranogwr rhwng 46 a 75 oed.
Ethnigrwydd	<ul style="list-style-type: none">▪ Roedd pedwar cyfranogwr yn nodi eu bod yn wyn.▪ Roedd tri o'r cyfranogwyr yn nodi eu bod o gefndir Du, Du Cymreig, Du Prydeinig, Caribiaidd neu Affricanaidd.▪ Roedd dau o'r cyfranogwyr yn nodi eu bod o gefndir Asiaidd, Asiaidd Cymreig neu Asiaidd Prydeinig.▪ Nododd un cyfranogwr 'arall'.
Rhywedd	<ul style="list-style-type: none">▪ Roedd dau o'r cyfranogwyr yn ddynion.▪ Roedd wyth o'r cyfranogwyr yn fenywod.
Anabledd	<ul style="list-style-type: none">▪ Nododd dau gyfranogwr eu bod yn anabl.▪ Cafodd anabledau dysgu a chorfforol eu cynrychioli.
Cymhwyster uchaf rhiant	<ul style="list-style-type: none">▪ Nid oedd gan rieni tri o'r cyfranogwyr unrhyw gymwysterau.▪ Roedd gan rieni dau o'r cyfranogwyr gymwysterau TGAU neu gyfwerth.▪ Roedd gan rieni pump o'r cyfranogwyr gymwysterau gradd neu uwch.

Demograffig	Data
Yr ysgol a fynychwyd	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Mynychodd dau gyfranogwr ysgol breifat neu ysgol ramadeg. ▪ Mynychodd wyth cyfranogwr ysgol wladol.
Prydau ysgol am ddim	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Roedd chwech o'r cyfranogwyr yn derbyn prydau ysgol am ddim.
Penodiadau cyhoeddus	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Mae chwe chyfranogwr naill ai wedi bod mewn swydd sy'n benodiad cyhoeddus, neu mewn swydd o'r fath ar hyn o bryd. ▪ Mae pedwar cyfranogwr naill ai wedi gwneud cais am swydd sy'n benodiad cyhoeddus ond wedi bod yn aflwyddiannus neu erioed wedi cael swydd sy'n benodiad cyhoeddus ond mae ganddynt ddiddordeb mewn gwneud cais.